

בית ספר יער במועצה האזורית מרום הגליל

יחיאל גילה

צוות ניהול בית הספר
yegilo@gmail.com

כיצד מאורגנת כיתה ביער? לכל קבוצה נדרשים שלושה מרחבים בעלי תפקיד שונה.

מרחב צל – מרחב שמאפשר לקבוצה ללמוד, לאכול ולבצע פעילויות נייחות יחסית תחת עץ רחב צמרת, רשתות צל או שילוב בין השניים.
מרחב לתנועה ולאש – מרחב נקי מצמחייה, המשמש למיקום הקבוע והבטוח של המדורה, ומרחב פתוח לתנועה ולמשימות הדורשות שטח רחב.

מחסה חורף – מאפשר קיום הפעילות במרחב היער גם בעת גשם שוטף או קור קיצוני. המחסה כולל אפשרות לחימום, לאחסון, לבישול ולתאורה בימים מעוננים. מחסה החורף יכול להיות אוהל גדול, כיפה גאודזית (דום), יורט וכדומה. בשני החורפים האחרונים, למרות היותם גשומים מאוד, פרק הזמן שהילדים שהו במחסות החורף היה מצומצם מאוד.

מרחב נוסף שאיננו מתייחסים אליו כנפרד הוא **מרחב המטבח**. זהו שטח מצומצם יחסית המשמש לאחסון הכלים, לשיטפתם, למכלי המים ועוד. שטח זה צריך להיות סמוך יחסית לאש ומוצל. שלושת המרחבים צריכים להיות צמודים או סמוכים מאוד זה לזה כדי לצמצם את ההפרעה למרחב הטבעי ולאפשר זרימה טבעית בין מרחב למשנהו.

בעת תכנון המרחב הקבוצתי והשביליים אליו וממנו חשוב להביא בחשבון את פריטי הנוף והטבע המצויים במקום. עד כה הצלחנו לפתוח מרחבי למידה לשלוש קבוצות ללא כריתת עצים בתוך חורש טבעי

ביום חורפי בהיר, בטמפרטורה של 8 מעלות, התלמידים מפוזרים במרחב הכיתתי ביער, עסוקים בהכנת ארוחת הצהריים. זו משבצת יום-יומית במסגרת יום הלימודים שלהם, והם עוסקים בעבודה – "פעלנות", כפי שמכנים זאת בבית היער. איסוף וניסוח של ענפים יבשים, הבאת מים בג'ריקנים מברז סמוך והכנת ארוחת צהריים מבושלת.

בית היער הוא מסגרת חינוכית ראשונה מסוגה בישראל המבוססת על חינוך יער. הילדים שוהים כל זמנם בטבע, ללא מבנים וקירות. זהו בית ספר צומח, שנוסד ב-2018, ובשנה הבאה ילמדו בו 60 ילדים בשלוש כיתות א'-ג'. הילדים בבית היער שוהים כל יום מ-8 עד 14, חמישה ימים בשבוע, בכל ימות השנה, בחורש אלונים טבעי המשמש להם כיתת לימוד וצמוד למבנה המועצה האזורית מרום הגליל.

מהם היתרונות שמקנה השהות ביער לילדים? ילדים לומדים דרך התנסות רב-חושית, דבר המתאפשר בשהות באזור טבעי. כל שעלינו לעשות הוא לתווך להם את אין-ספור הזדמנויות הלמידה שהטבע מעניק. כמו כן, הטבע הוא מודל ליחסים, הוא מעניק לנו השראה היות שהוא מכיל צורות שונות של חי צומח ודומם. כאשר הילדים רואים וחשים זאת, באופן מודע ובאופן בלתי מודע, הם רוכשים מודל התנהגותי של הכלה וסובלנות. איכויות נוספות שהמפגש עם הטבע מעניק לילדים הן ענווה, תחושת שייכות, פליאה, תחושת מסוגלות, חוסן נפשי, גמישות קוגניטיבית ורגשית ועוד.

פעילות תלמידים בבית ספר יער, מועצה אזורית מרום הגליל

צפוף וסבוך. אבנים גדולות ומדרגות סלע הושארו במקומן, ונעשה בהן שימוש בזמן הפעילות. תכנון המרחב המוקצה לבית הספר מתבסס על תכנון במעגלים: מעגל קרוב, מעגל ביניים ומעגל חיצוני, המאופיינים במידת הפרה שונה של השטח.

שהייה של קבוצות ילדים באופן יום-יומי במרבית ימי השנה באותו מרחב פיזי יוצרת אתגר מבחינת המדריך האקולוגי של המסגרת החינוכית. לפי תפיסת העולם שלנו יש ליצור מסגרת בת-קיימא לחינוך, ולכן אנו מקדישים מחשבה רבה למציאת האיזון שבין צמצום ההפרה הנגרמת על ידינו בשטח לבין יצירת מרחב לימודים בטוח ומיטבי. אנו נמצאים בתהליך למידה קבוע, ומקווים שנוכל לאמוד את השפעות הפעילות לטווח הארוך על המרחב הטבעי.

בית היער **איננו** בית ספר להישרדות ו**אינו** נוקט בשיטות של הצבת תנאים פיזיים קשים לילדים במתכוון. עם זאת, הניסיון מלמד שאין צורך בציד ובאמצעים רבים לשהייה וללימוד בכיתה בתוך מרחב טבעי. ציוד מיותר פוגם באופן משמעותי בחוויית השהייה בטבע, והוא מלווה במשאבי שטח ובצרכי אחסון, טיפול, אחזקה ורכישה גדולים. בבית היער איננו משתמשים בציד חד-פעמי, אנו עושים שימוש חוזר בחומרים כמו דפי טיוטה, בדים וכן הלאה. שאריות המזון נזרקות לקומפוסטר, וכל חומרי הניקוי האקולוגיים. כמו כן, נעשה שימוש באנרגיה מתחדשת באמצעות פאנלים סולריים. גם השימוש במים עונה על עקרונות הקיימות. כל יום הילדים ממלאים ג'ריקנים מברז המרוחק מהמרחב הלימודי, וסוחבים אותם על הגב במנשא ייעודי אל מכל מים מרכזי במטבח שבמרחב הלימודי, שם מתבצע השימוש היום-יומי במים. שאריות מים מהמכל מתנקזות לאיסוף, ומשמשות להשקיה מבוקרת. השירותים הם שירותי שטח. פיתחנו פדגוגיה שלמה סביב נושא ההליכה לשירותים, פדגוגיה וגם ציוד המאפשרים מהלך שיהיה גם הגייני לילדים וגם בר-קיימא מבחינה סביבתית. בשנת תשפ"א נצרף שירותי קומפוסט למרחב שירותי השטח, כך שכל ילד יוכל לבחור את החלופה המתאימה לו.

ההסכמה הראשונה שלנו בכניסתנו אל היער היא שאנו "אורחים בסלון", ובהפנמתה אנו חשים ענווה וכבוד כלפי עולם הטבע ותחילתה של אפשרות ליצירת מערכת יחסים עימו. אנו אומרים שהיציאה החוצה היא כדי להיכנס פנימה, מאחר שהטבע מעיר אותנו מאשליית הביטחון ומהניכור של החברה המודרנית וההיפר-טכנולוגית המערבית. היציאה אל זרועותיו הפתוחות של הטבע מוציאה אותנו מן המוכר והרגיל אל מרחבים חדשים של התנסות והתפתחות.

אנו מקיימים שיתופי פעולה עם גופים באקדמיה, עם מוסדות חינוך ועם משרדי ממשלה שונים. שמחנו לארח את אנשי מרחב צפון של קק"ל בבית ספרנו בינואר 2020. אנו מקווים שכבר בשנת תשפ"א שיתוף פעולה עם ארגון שחי ונושם את הטבע כמו קק"ל, יישא פרי.

